

Veřejné bankovní právo

Finanční právo III
přednáška

Bankovní právo

- Část soukromoprávní
  - Např. smlouvy o vedení účtu, úvěrové smlouvy (občanské, resp. obchodní právo)
- Část veřejnoprávní
  - Např. trestná činnost spojená s bankami (např. úvěrové podvody, tr. č. vystavení nepravdivého potvrzení, atd.)
  - Regulace podmínek pro provozování bankovních služeb (finanční právo)
  - Dohled nad bankovním sektorem (finanční právo)
  - Problematika měny (subodvětví finančního práva – měnové právo)

Bankovní systém v ČR

- Veřejnoprávní část bankovního práva – předmět právní úpravy:
- Obchodní banky
- Centrální banka

- Odlišné funkce, odlišné postavení, odlišný vlastník
- Základní právní úprava:
  - Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách (ZoB)
  - Zákon č. 6/1993 Sb., o české národní bance

- **Vychází zejména z práva EU (nařízení, směrnice)**

Veřejné bankovní právo – oblasti regulace

- Široká škála právních vztahů
- Mezi klíčové oblasti patří:
  1. Základní požadavky pro provozování bankovních služeb
  2. Obezřetnostní požadavky
  3. Pojištění vkladů a související mechanismy financování
  4. Dohled nad bankovním sektorem

Základní požadavky dle ZoB I

- Bankami mohou být jen akciové společnosti
- Potřeba bankovní licence (uděluje ČNB v tzv. povolovacím řízení)
- Bez bankovní licence nesmí nikdo přijímat vklady od veřejnosti (není-li to povoleno v jiném předpise)
- Tiskopis žádosti o bankovní licenci, příloha č. 1 k vyhlášce č. 355/2020 Sb.
- ČNB posuzuje způsobilost akcionářů, osoby navržené do řídicích a kontrolních orgánů, technické a organizační předpoklady
- Slovo „banka“ a odvozená slova nesmí být v názvu (firmě) právnické osoby použity bez povolení (licence)
- Minimální výše kapitálu 500 mil. Kč, v peněžitých vkladech
- Je zkoumán původ těchto prostředků

Základní požadavky dle ZoB II

- **Jednotná bankovní licence (§ 5c)**
- Banky se sídlem v EU mohou v jiném členském státě vykonávat vybrané bankovní služby bez licence hostitelského státu, mají-li licenci ze svého domovského státu
- Lze i bez zřízení pobočky, pokud se nejedná o trvalou hospodářskou činnost
- ZoB se na činnost pobočky banky z jiného členského státu na území České republiky vztahuje pouze v omezeném rozsahu
- Na pobočku banky z jiného členského státu se však uplatní předpisy v oblasti měnové politiky, soukromého práva, předpisy na ochranu spotřebitele, předpisy proti praní špinavých peněz, účetnictví
- Blíže v úředním sdělení ČNB z 12. 1. 2015 (https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/Vestnik-CNB/2015/vestnik_2015_01_20115560.pdf)

Obezřetnostní požadavky

- Obecně vzato omezují činnost banky tak, aby byla snížena rizika, která banka podstupuje
- Vychází zejména z nařízení a směrnic EU (CRR, CRD IV) a tzv. basilejských standardů (viz dále)
- Vybrané (základní)
  1. Požadavky kapitálové přiměřenosti
    - „Kvalitní kapitál vůči riziku“
  2. Požadavky na páku (leverage)
    - „Kvalitní kapitál vůči celkovým expozicím banky“
  3. Kapitálové rezervy
    - „Dodatečné požadavky na kapitál“
  4. Požadavky na likviditu
    - „Udržování likvidních aktiv“
    - „Zajištění dostatečného dlouhodobého financování“

Basilejské standardy

- Nejedná se o normativní právní akt
- Vydává je Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision), který působí při Bance pro mezinárodní vypořádání (Bank for International Settlement); byl vytvořen v roce 1974
- Výbor vytváří standardy a doporučení pro bankovní dohled
- Soubory těchto standardů bývají označovány jako Basel I, Basel II, Basel III
- Jsou často transponovány do vnitrostátní právní úpravy
- I obezřetnostní požadavky v právu EU vyplývají v podstatné míře z basilejský standardů

Pojištění pohledávek z vkladů I

- Co je to „pojištění vkladů“?
- Proč existuje tento institut?

- Právní úprava:
  - § 41a – 41s zákona o bankách
  - směrnice 2014/49/EU o systémech pojištění vkladů
  - Obecně se vztahuje na běžné, spořicí, resp. termínované účty FO a PO v ČR
  - Nevztahuje se na vklady jiných bank
  - Náhrada vkladů se poskytuje do 100 % jejich výše
  - Maximální výše náhrady je ekvivalent částky 100 000 EUR na jednoho klienta v jedné bance

Pojištění pohledávek z vkladů II

- Fond pojištění vkladů je vnitřní jednotkou (peněžním fondem bez právní osobnosti) **Garančního systému finančního trhu**
- Původně měl FPV právní osobnost (subjektivitu)
- GSFT vznikl ze zákona (zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu)
- GSFT má právní osobnost
- Jeho nejvyšším orgánem je pětičlenná správní rada (3 jmenuje MF na 5 let; 2 z nich ČNB, 2 z MF, 1 na návrh Bankovní asociace)
- Do FPV ze zákona povinně přispívají všechny banky, stavební spořitelny a družstevní záložny se sídlem v České republice a pobočky bank z jiných než členských zemí EU

Srov. www.garancnisystem.cz

Pojištění pohledávek z vkladů III

- Výši příspěvků, které pojištěné instituce odvádějí do Fondu pojištění vkladů, stanovuje ČNB
- Způsob výpočtu zohledňuje nejen objem pojištěných vkladů, ale i míru rizika, kterou daná pojištěná instituce podstupuje
- Pojištěné instituce hradí příspěvky jednou ročně, do 30. 6. daného roku

Pojištění pohledávek z vkladů - data

Tabulka č. 2 : Vývoj změny limitu pojištění pohledávek z vkladů a spoluúčasti oprávněných osob

Novela zákona o bankách	Účinnost od	Rozsah vyplácené náhrady v poměru k vkladu	Maximální limit v Kč	Maximální limit v eurech
156/1994 Sb.	29. července 1994	80%	100 000	
16/1998 Sb.	6. února 1998	80%	300 000	
165/1998 Sb.	1. září 1998	90%	400 000	
319/2001 Sb.	7. září 2001	90%		25 000
433/2008 Sb.	15. prosince 2008	100%		50 000
156/2010 Sb.	31. prosince 2010	100%		100 000

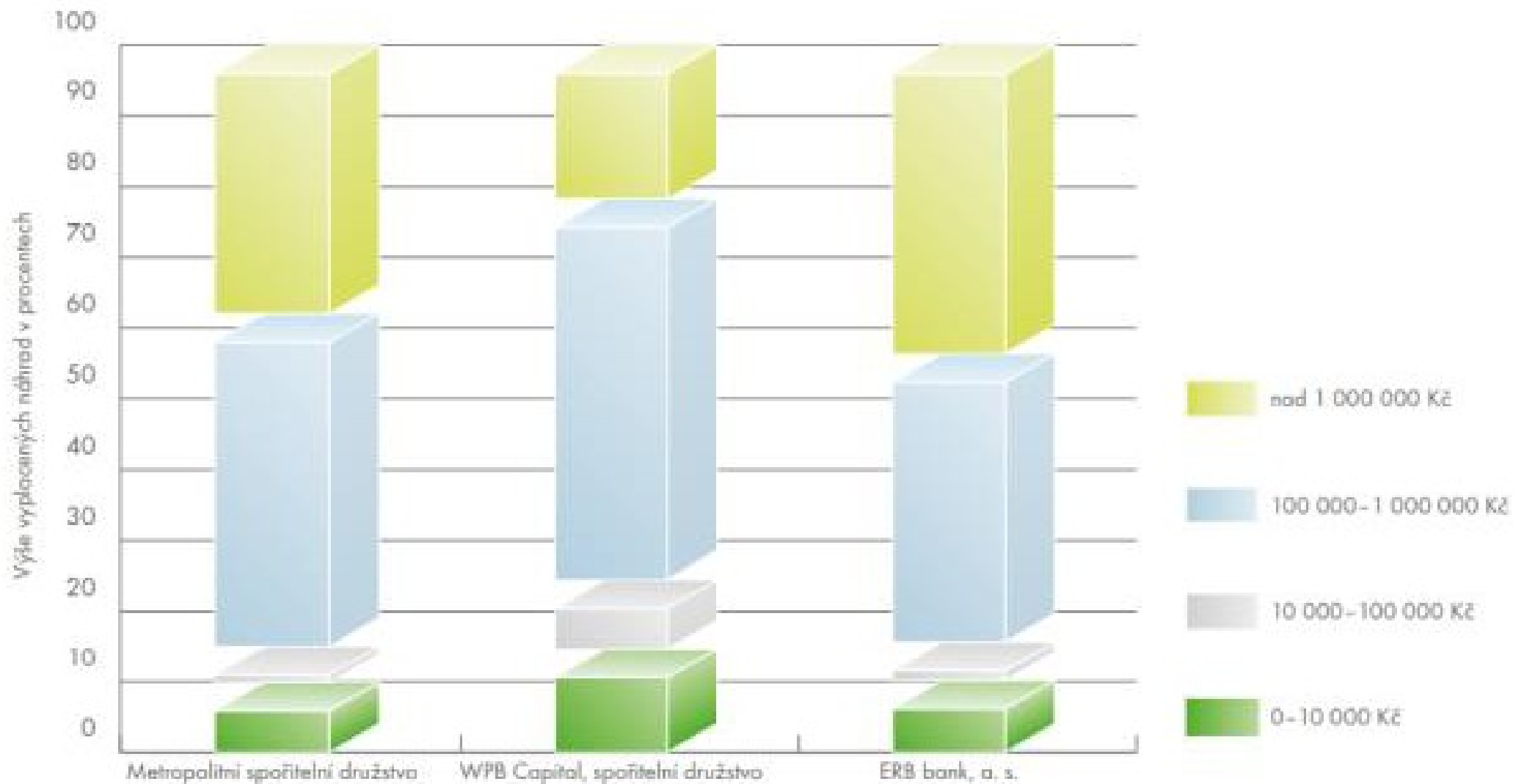
Pozn: Od září 2001 je limit stanoven v eurech.

Tabulka č. 1 **Náhrady vyplacené z Fondu pojištění vkladů do 31. 12. 2019**

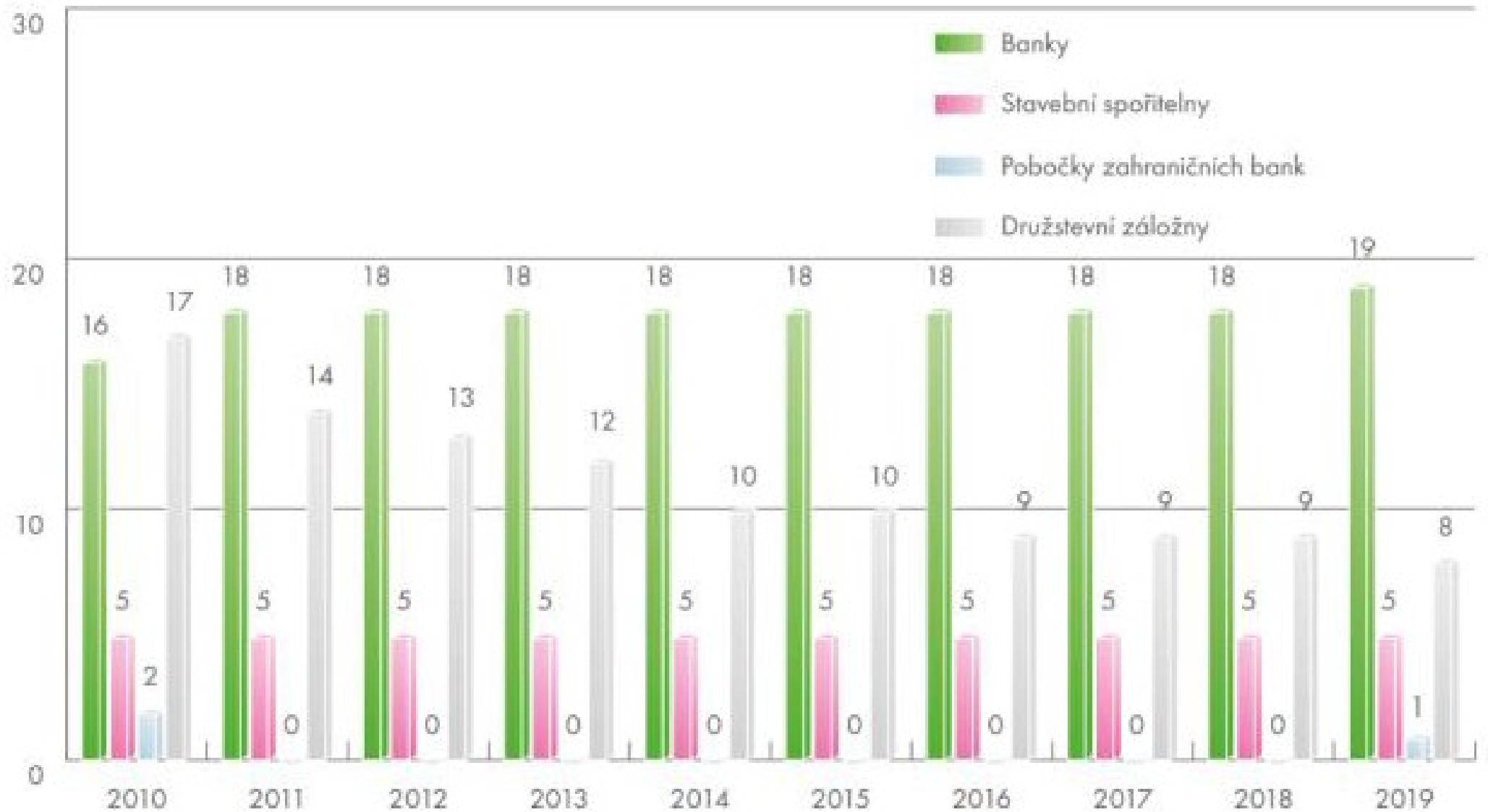
(v mil. Kč)

Pojištěná instituce	Vyplacená náhrada vkladu	Datum zahájení výplaty náhrad
Česká banka, a. s.*	948,61	11. 12. 1995
AB banka, a. s.	0,03	31. 1. 1996
První slezská banka, a. s.	217,48	15. 5. 1996
Podnikatelská banka, a. s.	1 073,54	17. 6. 1996
Realitbanka, a. s.	23,97	24. 7. 1996
Velkomoravská banka, a. s.	1 006,09	29. 7. 1996
Kreditní banka Plzeň, a. s.	580,30	23. 9. 1996
Pragobanka, a. s.**	414,13	1. 12. 1998
Universal banka, a. s.**	2 299,75	17. 5. 1999
Moravia banka, a. s.**	6 394,40	11. 10. 1999
Union banka, a. s.	12 366,79	17. 5. 2003
Plzeňská banka, a. s.	135,70	7. 6. 2003
Vojenská družstevní záložna	68,34	30. 5. 2011
UNIBON, spořitelni a úvěrní družstvo	1 805,96	23. 7. 2012
Úvěrní družstvo PDW, Praha	20,14	11. 3. 2013
Metropolitní spořitelni družstvo	12 014,98	27. 1. 2014
WPB Capital, spořitelni družstvo	2 780,45	14. 10. 2014
ERB bank, a. s.	3 508,49	20. 10. 2016
Celkem	45 659,15	

Graf č. 1 | **Struktura počtu vyplacených náhrad podle jejich výše**

Graf č. 5 Počet institucí odvádějících příspěvky do Fondu pojištění vkladů za posledních 10 let

Úpadek bank

- zvláštní režim v rámci insolvenčního zákona
- odebrání licence ČNB

- zák. č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon § 367 – 388
- směrnice 2001/24/ES, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí

Řešení „krizí“ I

- V rámci Garančního systému je zřízen fond pro řešení krize (FŘK)
- Garanční systém finančního trhu spravuje odděleně jmění tvořené Fondem pojištění vkladů a Fondem pro řešení krize
- FŘK slouží k shromažďování finančních prostředků, které mohou být použity v případě ohrožení stability některé z finančních institucí, tak aby nebylo nutné ukončit její existenci a zahájit výplatu náhrad vkladů jejím klientům.
- Prostředky tohoto fondu neslouží k přímým výplatám náhrad vkladů

Řešení „krizí“ II

- Výše příspěvků není zákonem explicitně stanovena, po projednání s Garančním systémem ji určuje Česká národní banka
- Cílový objem majetku v příspěvkovém fondu má představovat 1 % z celkového objemu krytých pohledávek z vkladů, a to do 31. 12. 2024
- Příspěvek pro rok 2019 stanovila ČNB ve výši cca 3.446 mil. Kč. Fond má do 31.12. 2024 nashromáždit částku ve výši přibližně 33 miliard Kč
- Příspěvky do Fondu pro řešení krize jsou instituce povinny odvést na základě rozhodnutí ČNB ve výši konkrétního příspěvku
- Toto rozhodnutí vydá ČNB ve vztahu k příslušné finanční instituci vždy do 1. 5. každého roku

Dohled nad bankami I

- Provádí ČNB
- Metody dohledu:
  - Dohlídky na místě
  - Dohled na dálku
- Mikrobezpečnostní dohled
- Makrobezpečnostní dohled
- Doporučení ČNB (např. LTV, LTI)

Dohled nad bankami II – správní řízení

- ČNB není účastníkem řízení, je dohledovým orgánem
- Základní právní předpis: správní řád + zákon č. 6/1993 Sb., o ČNB
- Zákon o ČNB:
- §1 – ČNB jsou svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném tímto zákonem
- § 44 – přehled dohlížených subjektů
- § 44a – přehled dohlížených činností
- § 46c – 46f – speciální ustanovení o správním řízení
- Příjmy ze správních poplatků jsou příjmem ČNB
- Příjem z pokut je příjmem státního rozpočtu

Dohled nad bankami II – správní řízení

- ČNB není účastníkem řízení, je dohledovým orgánem
- Základní právní předpis: správní řád + zákon č. 6/1993 Sb., o ČNB
- Zákon o ČNB:
- §1 – ČNB jsou svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném tímto zákonem
- § 44 – přehled dohlížených subjektů
- § 44a – přehled dohlížených činností
- § 46c – 46f – speciální ustanovení o správním řízení
- Příjmy ze správních poplatků jsou příjmem ČNB
- Příjem z pokut je příjmem státního rozpočtu

Dohled nad bankami III – správní řízení

- Speciální zákony vztahující se na vybrané subjekty finančního trhu:
- Zákon č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu
- Tento zákon upravuje působnost a pravomoci České národní banky při výkonu dohledu nad kapitálovým trhem a stanoví některá práva a povinnosti subjektů, které na tomto trhu působí.
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
- Zejm. § 25-25e, 26c – 35a, 36a – 36j

Dohled nad bankami IV – správní řízení

- § 26-26bb opatření k nápravě
- ČNB může uložit bankám v případě zjištění porušení právních předpisů uložit opatření k nápravě; ta mohou spočívat např. v uložení, aby banka:
  - udržovala kapitál nad minimální úrovní požadavků na kapitál
  - zlepšila uspořádání, strategie, postupy a jiné mechanismy
  - předložila plán na obnovení souladu s požadavky právních předpisů
  - omezila, ukončila nebo neprováděla některé obchody, operace nebo činnosti, které znamenají nadměrné riziko pro banku
  - snížila rizika spojená s jejími činnostmi, produkty nebo systémy, atd.

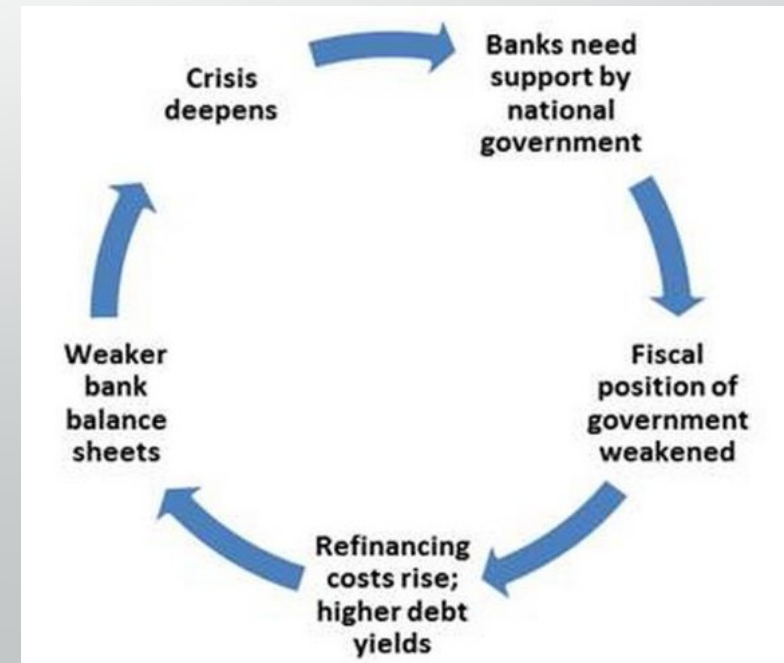
Družstevní záložny – „kampeličky“

- Základní právní úprava v zákoně č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech
- Regulace nejprve velmi mírná, v 90. letech velké množství pádů „kampeliček“
- Následně posílena regulace, stále mírnější oproti bankám
- Klienti vs. členové
- Stanovy
- V roce 2019 9 registrovaných kampeliček v ČR s cca 12,5 tis. členy

Bankovní unie - obecně

- reakce EU na finanční krizi a dluhovou krizi
- eliminace „bludného kruhu“ mezi bankami a veřejnými financemi
- možnost přímé rekapitalizace
- zavedení „bail-in“ mechanismu
- cíl: „posílení finanční stability“

Bankovní unie - pilíře

- směrnice, nařízení
- akty Komise v přenesené pravomoci

- „nultý pilíř“ (obezřetnostní požadavky) (inspirace v Basel III)
- první pilíř (jednotný dohled)
- druhý pilíř (jednotné řešení problémů bank)
- třetí pilíř (mechanismy financování a pojištění vkladů)

- Postupné zavádění, 1. – 3. pilíř aplikace primárně na eurozónu

Otázky?

Děkuji za pozornost

JUDr. Johan Schweigl, Ph.D.

Johan.Schweigl@law.muni.cz